

Ons Durp, Ons Generoatie

Peter Rottier

Herinneringen en overpeinzingen, gedeeltelijk uitgesproken tijdens de schoolreunie op 26-09-2015

Durpsgenoten. Ik neem ulder mee terug noar den tijd dammen nog op de Maria- of St.Jozefschool zoaten, want doar goa dees reunie over; voor mij woaren da de joaren 50. Ik herinner mij ons durp van toen as een ēēl besloten gemeenschap; het alledoagse leven speelde zijneigen grotendeels af op een klein oppervlak, n.l. op en rond het durp. Bijna iedereen werkten doar, de mannen kwoamen tussen de middag noar uis om werm t'eten. Ook 't socioale leven en het vertier speelde zijneigen doar ammoal af. Die gemeenschap van toen was daarom hecht en oai een eigen identiteit. Da koste al ōren oan ons dialect dat subtiel anders was dan da van b.v. Kruisdurp of Klooster, ier moar ne km of 4 vandoan, en ēēl anders dan da van Hulst, ne km of 8 iervandoan.

Moar doar was nóg een belangrijke reden voor die eigen identiteit, die verbondenheid, en da was de kerk. En godsdienst was in dieën tijd belangrijk en nen bindende factor. Iedereen was katholiek, op een poar uitzonderingen noa: de boeren Kwak en De Fuyter in de Kruispolder en Wolfaert op Rozenberg. 'T gevolg was damme makoar elke week minstens ééns troffen in de kerk. En a de kerk dan uitstroonden dan bleven veel mensen doar nog stoan proaten, of ze deeën da in de café's in de buurt, en die woaren d'r genoeg: Vlasrood, Fiel de Deijn, Wies van Dorsselaer, Wies van Driesschen, Honoré Claessen.

Een hechte gemeenschap dus, en da kwam ook deur het actieve verenigingsleven van dieën tijd. Zo wier ter mee den boog geschoten op de liggende wip, o.a. achter 't café bij Van Driesschen. D'r wier nog net gepierd en oan goaibolling gedoan. Wij aoiem 't meziek, de Fanfare Vrijheid Eendracht, der wier gekoart, mee de duiven gespeeld (dad-enk zelf ook nog een oantal joaren gedoan, 'k was op mijn 13e het jongste lid van de Postduif Lamswaarde). Wij oaiem het toneel: iedere winter wieren d'r 2 stukken opgevoerd in 't Paternoat, mee vaste sterren as Jooske Waterschot, Gerard van Driesschen en George Waterschoot.

Da woaren eenvoudige tijden, die joaren 50. Zo oaiem bij ons thuis b.v. nog geen toilet in huis moar een plee buiten, en da was koud oan't poeperken 'swinters. Dagblad De Stem en 't krantsje van Ko Durinck oaien doar hulder gekleurde eindbestemming. Wij aoiem geen riolering, ons vloeihoar afval stroomden in een vies slootsjen tussen ons en Platjouw. Wij oaiem nog verkens, en dus ook ratten. Wij oaiem genen douche, nēe wij wierem wekelijks - en 's winters 2-wekelijks - mee ons vijven in de bakkiet gewassen, d'n enen noa den anderen, in een kuipken mee woater dada mij moeder – een propere vrouw - in ne merremiet opgewermd aoi; 't leste spoelwoater van den enen was 't eerste waswoater voor de volgenden. Zo ging-ta.

Hoe verdienden de mensen in dieën tijd uldere kost? Veel droaiden om de landbouw en de meeste mensen verdienden ulder geld direct daaruit - as boerenknecht of dienster - of ulder werk oai indirect wel mee de landbouw te moaken. Zo oaide 4 smissen – Fiel de Deijn, Door Kindt, de broers De Deijn op de Kruispolder en Frits Hertogh op Rozenberg – en die rapareerden en verkochten werktuigen en beslogen de pjēden in ulder travoallie. Ander voorbeeld: de moalderaien van Emery Fassaert, Wies Viool, de mannen van Broeckaert op de Kruispolder. Ander voorbeeld: de loonwerkers Guust en Fons Pateer op Kuitaert, denk eens terug oan ulder indrukwekkende dusmasjen, oangedreven deur ulderen tractor.

Omda zoveel mensen voor ulder inkommen dus afhankelijk woaren van de boeren, woaren die boeren machtig. Ge sprak ze oan mee “boas” en ze zoaten in de meeste besturen zoas in ’t kerkbestuur (boas De Baer) en ’t gemeentebestuur (boas Vreecken), moar ook in ’t bestuur van b.v. Vrijheid Eendracht. Verder verdienden mensen op allerlei andere manieren de kost. Goai in dieën tijd veel winkelkes, kleine zelfstandigen, zeg moar zzp-ers. Zo oaide op ’t Snoai bakker Blommoart, sloager Janssen, Sjoak de post (Van Dorsslaer); Zuul Flip (transport); op ’t durp oaide de Vivo van Van Driesschen, bakker Moariman, kleermaeker Wardsjen Strobbe, De Schrijver (kantoorspullekes enzo) en Cleassen (verf- en gordijnsputtekes enzo); in d’Achterstroat oaide Piet Parijs, die a mändes moakten mee wissen die a’tij zelf kweekten op een lapke grond in den Donkeren Wael; verder op’t durp oaide de winkel van Door Kindt (fietsen, kachels enz.); doarnevest de timmerwerkploats van Wies Poel, het grootste bedrijf van ons durp, mee mannen as Piet Andriessen, Louis Parijs en Bruno Biesbroek, en iets wijer de Gezusters Woaterschot, ook mee kruidenierswoar; en dan aoide bij ons in de stroat pieterolieboer Piet van Mol en ’t snoepwinkelken van Angela van Mol, een winkelken van Cornelis (nevest Van Leemput), Fred Aomelink en Piet Platjouw (melk), Joos Maes (sigaren), Wies Kokke/Platjouw (kolenboer, net as Zuul Flip; goaj tefrente soorten kolen lik as anthraciet, aierkolen, nootsjes en briketten), schoenmaker Joos Bun (dwz Joos Platjouw) en groenteboer Lo Zegers; en dan oaide in de Dreef Zjen van Dorsslaer (taxi), winterslachter René van Esbroek, timmerman Zuul Herrewegh (mijnen nonkel-Zuul die a mijn eerste duivenkot nog gemoakt eb), en oan ’t end van de Dreef kruidenier Frans Vernimmen. Dit lijstsjen is natuurlijk nie kompleet, moar doar goadut nie om.

Wat is ons durp overkomen en wat ed ’t voortgebracht?

Overall gebeuren natuurlijk ongelukken. Moar ’t ergste wadof ons durp overkwam was natuurlijk de woatersnood in ‘53, noodlottig voor wie a-d-oan de verkeerde kant van den Boulusdijk weunden. Ik was net 6 en ik herinner mij nog de verwarring en de paniek op de gezichten van mij voader en mij moeder toen ān z’uit de kerk kwoamen. Ik zie ma nog deur ’t zijroam van ons huis in de sturm noar onzen buur Wardsjen van-Uffel oasten om ’t nieuws te bringen. Da was dramoatisch. Verder bleef ons durp al te groot noodlot bespoard, al herinneren veel van ulder zich nog wel het auto-ongeluk van de familie Blommaert, erges in Broabant, waarbij a Josef zelf zwoar gewond roakten en het overleefden moar zijn beide ouders nie. Dit was nen enorme schok voor het durp want de familie was ēel geliefd.

Dan wadof ons durp / ons generoatie eb voortgebracht. Nou, eerlijk gezeed was dad’eigenlijk nie veel. Wij emmen genen topsporter voortgebracht lik as Daphne Schippers en ook geen mensen die ān in de politiek of in ander moatschappelijk opzicht opvielen. Wij deēn ’t relatief goed mee de professors want doar hebbem d’r minstens 4 van: Gerard Staal - van den Teeuw, Theo Staal uit de Dreef - en, ēel bijzonder, 2 uit 1 ‘uisouen, n.l. Jo en Paul Eggermont, den oudsten en de jongsten zoon van Bernard en Corduul, uit het waaiken doar tegenover boas Vreecken, woarofnou Petrus & Paulus zit. Bernard was trouwes zelf ook ne slimme man, al zoude da misschien nie gezeet ebben achem mee zijn Dafken volgeloaien mee jerrebezen of piraai noar de veiling in Terneuzen zag raaien. Moar ij-oai wel ’t eerste kanon in vredeestijd in zijnen bogaert, om de spreeuwen d’r uit t’ouwen. Loater istij nog in de gemeentepolitiek gegoan.

Dus anked zo bekijk dan woaren ons moatschappelijke successen nogal moager. Ik wil nog wel ēenen persoon mee bijzondere verdiensten noemen, al was da net nie ons generoatie. En dat is Wies Poel, den oannemer. Wies begon klein, mee zijn timmerwerkploats ier achter zijn uis, moar ij bouwden - soamen mee zijn broer - een enorm bedrijf op, da werkgelegenheid bood oan ēel veel mensen nie alleen van ons durp maor uiteindelijk van ēel Zeeuws-Vloanderen. Ik beschouw Wies Poel als de man mee de meeste moatschappelijke impact van ons durp, Mister Lazwèrde. En ij speelden trouwes nog

voortreffelijk tuba ook; ij ging soms mee noar solistenconcoursen mee mij voader, die-ad-ook redelijk speelden op zinnen bugel.

Ons generoatie.

Doar val veel interessants over te zeggen moar ik ou het kort. Wij moaken deel uit van een ēel bijzondere generoatie. Ik dúrf te stellen dat'er geen inkele generoatie in de wereldgeschiedenis vóór ons is gewist die a veranderingen 'eb meegemoakt van nen omvang as amme wij meegemoakt ebben. Wadofter tijdens óns leven ammoal is gebeurd op godsdienstig, technologisch, economisch en moatschappelijk gebied da's werkelijk ongelooflijk. Wij bevinnen ons in nen tijd dammen mēren in Australie keunen zijn en ruimteschepen noar al'oeken van 't ēelal keune sturen, nen tijd mee fantastische medische ontwikkelingen, wij keumen in principe al mensen genetisch veranderen bv om erfelijke defecten te corrigeren of mensen minder vatbaar te moaken voor bepoalde ziektes, nen tijd mee ongekende communicoasiemiddelen, en binnenkort zēggem bij 't instappen van ons auto: "raai mij noar Ahoy in Rotterdam" en ij bringter ou zó noar toe. Moar wij emmen óók nog den tijd meegemoakt dā de boereknechten ier deur de stroat reēen mee kāren mee oute wielen, soms mee 2 span pjerden dervoor tijdens den bētentijd. Ik heb persoonlijk nog mee een pjerd geploegd, mee een 1-schārs wentelploegsken, en nog mee een outen ede en mee nen rolleblok gereēen. Ander voorbeeld uit dieēn ouwen tijd: ons eerste tel.nr. was 37. Telefoneren ging via ne receptionist en da was Alowies Leeknecht op Kuitaert. Mijn voader belden destijds nogal 'es mee ne juinhandeljēr van den overkant. "Ah Wies, keuje mij deurverbinnen mee 406 in Kapelle-Biezelinge". Een tijdsje loater belde Wies dan terug mee: "Hierist'ij Bērt". In zo'n gesprek gebeurden 't ne keer da dieēn handeljēr zee dat'ij dieēn dag ne vrachtwagen zou sturen om juin op 't oalen, waarop Wies zijneigen d'rin mengden en zee: "da-zou-'k nie doen mannen, want d'n boot vjēr nie vanwegest de mist". Wij emmen het tegenwoordig over d'afluisterpraktijken van den NSA en over Edward Snowden, moar wij oai'em tōen al onzen eigen Wies Leeknecht.

Ik oai 'et doarstrekskes over de beslotenheid van ons durp in de joaren 50. Nou, dat'eb nie lang geduurd want al gauw doarnea begonter gelijk van alles te veranderen. De betekenis van godsdienst en kerk - opgebouwd over zóveel eeuwen - verbrokkelden binnen inkele tientallen joaren volledig. Oe is't mogelijk; loat ons 'oopen da-ta mee de fanatieke islam ook zo gauw gebeur. Ons durpsgemeenschap ging zich meer naar buiten openen; de jeugd ging, zeker noa d'invoering van de Leerplichtwet, ineens massaal naar Hulst voor secundair onderwijs op ambachtschool, MULO, ULO en Lyceum. En de mensen gingen al snel meer buiten 't durp werken, eerst in de buurt, noar Klooster en Hulst, moar al gauw ook wijer, noar de kanoalzone en doarbuiten, woar of vooral 'ons eigen' explosief groeiend bouwbedrijf van Wies Poel voor veel werk - en woningbouw - zurgden. Deur d'opkommende mechanisoatie in de landbouw veranderden ook de rol van den boer: in korten tijd was 'tij zijn knechten kwijt en was den boas zelf nog den enigsten die ad-op't land werkten. D'ontwikkelingen in technologie en wetenschap woaren explosief, d'r was bedrijvigheid en werkgelegenheid, de lonen stegen, de welvaart nam geweldig toe, al gauw kost bijna ieder zich een auto permitteren, onzen actieradius wier groter, voor werk, vertier en weunen; Cadzand was niet goed genoeg meer voor vakantie, het wier Spanje en Griekenland, en inmiddels vliege'm overal noar toe. Ons besloten durpken van eertijds is nou dus onderdeel gooren van een enorm dynamische wjēreld. En wij ebben de mazzel gad om net tijdens die onwoarschijnlijke maatschappelijke omwenteling en welvoartsontwikkeling te meugen leven. Wij keume gerust zeggen damme wij een unieke generoatie van grote geluksveugels zijn. Moar oftad ook voor de generoaties van ons kinders en kleinkinders zo kan blijven is een stuk onzekerder.

‘T is nou bijna 50 joar gelegen dan ‘k ier wegging. En noa al die joaren is Lazjwêrde nog altijd mijn pleksken; ‘ier heb ik mij wortels en da voel ik nog altijd eel sterk. Ik zijn op veel plekken op de wjêrld gewist, een joar of 3 in Amerika geweund en korte tijd in China, en overal woar ovve-ze mij vrogen “woar komde gij vandoan” zee-ekik: I am from a very small village in the south of Holland. Toen ank ier eind augustus in ‘66 op ne zondagmiddag vertrok om te goan studeren brochten ons Riet en eure vrâaier mij mee mijn weekendtasken noar den boot. Ik zat achterin d’auto en wij reeën over’t durp en deur de Kruispolder zo noar de Perkpolder. Ik keek noar buiten en ik realiseerde mij da mijn leven der ier opzat, dānk ‘ier van dan af alleen nog moar ‘es voor een weekend of ‘e korte vakantie terug zou kommen. Mijn toekomst lag immers nie hier. En ik moest stillekes ‘uilen, doar op die achterbank, want dad’ afscheid dee mij veel zeer.

Ik besef da mîjn herinneringen aan mijn jeugd en ons durp sterk geromantiseerd en vertekend zijn, en dase verschillen mee die van ulder, zeker van wie ān ier gebleven zijn. Moar da’s nie erg, ik koester ze gjêren zoāsse zijn. Toen a president Kennedy in 1963 Berlijn bezocht, sprak ‘tij de legendoarische woorden: Ich bin ein Berliner, en da was vaneigen een politieke uitspraak. Maor ik durf ‘ier vandoag nog altijd gerust te zeggen: ik zijn ne Laswjêrdenjêr!

Tenslotte nog wa losse herinneringen uit mijne schooltijd:

- De zusters: ik zat op de kleuterschool bij zuster Helena, een ēle lieve zuster. Ons Magda zat bij zuster Marina, ook ēel lief. Moar goai ter ook zusters bij lik as Walburga en Ligorie, die oaien wa minder positief charisma. In de Sinterkloastijd wierter natuurlijk gezongen en gestrooid deur pieterboazen, moar woar ānk het meest bang voor was da was Trabedoellie. Moar ‘keb ‘m nooit echt gezien, ge kost alleen af en toe ne glimp van ‘m zien in zijn felrooie/groene/gele kleuren achter da klein drie-oekig roamken bovenin ‘t middengebouw. Ne griezel.
- Paster Uitterwilligen en kapeloan De Kerf. Den tijd van volle kerken elke zondag, mee in principe 100% opkomst, en ook mee prachtige floklore, mee processies en rituelen zoas: te biechten goan; nen noveen doen; afloaten verdienen en zielen uit ‘t voagevuur verlossen mee Allerheiligen of Allerzielen. Meest prachtig was natuurlijk de grote processie mee Maria-ten-hemelopneming op 15 augustus, a-te paster mee de monstrans onder een baldakijn noar de jongensschool ging, mee langs de route blombakken, voandels, en outkrullen bespoten in prachtige kleuren, op het kerkplein maar ook op ‘t schoolplein, woar a de plechtige Mis wier opgedroagen door pastoor, kapelaan en alle beschikbare misdienoars.
- Ré vande Bergen mee zijne stier (en mee zijn dikke snor vaneigest).
- Dries van Goethem, eerst knecht bij Stalleart, loater werksoam bij de gemeente: stroaten schoonmoaken en zo; dawas nodig want doar lag altijd veel stront van de pjêrden. Moar ‘s zondags trok ‘tij zijn mooi blauw moar ook dreigend uniform oan mee zijne steek-oet en zijne glimmende staf en was ‘tij as de Suisse den boas in de kerk.
- Paster Knipschjêr mee zijn 3-wielig autoken, type moanlander.
- De kermes, mee de mallemeulen, de schiettent, ‘t snoepkroam, de zwier van Toon - mee zijn schone tweelingdochters Sientje en Marietje mee ulder halflang haar - en ‘t treintje (‘k zijn er ook wel es mee een meiske in gewist moar ‘t was niks voor mij; ik kwam er totaal verkramp van de spanning weer uit, opgelucht da’t voorbij was). En natuurlijk Toon de zwier,
- De danstent van De Vlieger in den ‘of achter Doka Parijs, doar nevast Piet van Troost
- Angela Mol en eur winkelken: klingeling; ah manneke wa wildegij èn? Ne kaneelstok, een zure bom, nen dropveter? Nee Angela, geef moar een spek en een noga. Ah vaneigen; kijk es hier, da’s dan 5 cent. Ah, g’ed een dubbeltsjen, dan krijdegij ne kluit terug. Nou daag ih, en doe de complementen oan ou moeder.

- Petetten roapen bij boas Stallaert, ik bedoel den ouwen Stallaert ih, voor 45 cent per uur. Ne knapzak mee stikken brood en een pul kouwe thee mee voor bij 't schoften; soms moakte mij moeder een fles sikkelaodemelk; hmmm.
- D'Afrikoanse vriendin van Ria Janssen (van de sloager) die a doar jaarlijks kwam logeren. Die kwam dan altijd mee Ria mee noar de mis, woar an'k dan ēel den tijd zat te kijken naar den eersten pikzwarte mens in mijn leven.
- Missionoarissen die ān af en toe noar 't durp kwoamen. Zoas Pater De Klerk die a-d'elke poar joar uit de missie noar uis kwam en dan kwam preken en soms ne film over zijn leven in Afrika liet zien in 't Patronaat. Da filmmapparoat moakten in 't donker zo'n typisch geluid en de film brak zo af en toe en mocht dan geplakt oaren. Bizonder.
- Belangrijke durpsgenoten. Iedere gemeenschap steun op de inzet van betrokken, verantwoordelijke individuen en zukke mensen oai ons durpsgemeenschap gelukkig ook, teveel om op te noemen. Toch wil ik, zonder andere mensen tekort te willen doen, twee man noemen: Camiel de Schrijver en Meester de Wael. Camiel was altijd bereidwillig en onvermoeibaar actief bij allerlei dorpsactiviteiten, of het nou ging om 't schilderen van de kerk of van decorstukken voor het toneel, da moakten nie uit. De Meester was een uitstekend onderwijzer (eigen ervoaring), een uitstekend school'oofd en verder opvallend (dirigent kerkkoor) en vooral onopvallend belangrijk voor de gemeenschap.
- Spelen: inkelen, sjerkmuit ("wie doetermee sjerkmui-uit, flui-uit"), boksken springen, trefbal, klepperen (mee van die outen plankskes), proppenschieten mee de vlier'outen spruit (mee beeskesvan den elzenboom), mee rekkers schieten, pullen ("3 corners pinanti, 1ste pin"), kalis trekken/zuigen.
- Zuster van de Brande: de wijkverpleegster, die a spreekuur 'ield in de Hovam, 'n gebouwken in d'Achterstraot vlakbij de Mariaschool. Moar ze ging ook op 'uisbezoek, mee 'eur Solexken en gekleed in ne langen, bruine leren jas. Zo kwam z'ook bij onz'ouwe burenen, Wardsjen van-Uffel en zijn blinde vrouw. Wardsjen oai zelf ook moar 1 oog, zijn ander was-tij kwijtgeroakt bij 'n ongeluksken, en in zijn oogkas oai-tij ne knikker (voor't zicht...). De zuster kwam die kas en diene knikker af en toe schoonmoaken. Ēēne keer kwam ze d'r bij ne volgende patient achter da'se nog wa vergeten was: "Neemoar, Ward zijn oagsken" riep-se toen as'in de zak van eure witte jas voelde.
- Dronkoars, voor kinders natuurlijk een onbegrijpelijk fenomeen. Moar ge zag ze geregeld, en het was een amusant beeld om ne volwassen mens zijne weg noar uis (of noar een ander café) te zien zoeken. En da lukten dan dikkels nie, en dan ginge-ze mee ulder bakkies op de kaaïen of mee ulder kloten in de wjièr. Dan 'oorde-ge ze grommen en vloeken en tegen ulder eigen proaten. Iedere zatlap oai doar ook zijn eigen stijl in...